

Разхождайки се из малкото селце Пирин, в двора на една къща до реката се срещаме с баба Владка. Тя, подобно на повечето жители на своето село, е свикнала с гостите от големия град. Дали, за да записват как бабите пеят, или да им разказват за змея, младите хора все търсят някакви истории в Пирин. В тяхното селце са снимани и няколко български филма, а приятелката на Владимирка, която седна заедно с нас, е звезда, снимала се е в два от тях.

Въпреки чудните песни и приказки от селото, още по-важни и ценни са разказите на самите хора, които живеят в него. Техния бит, спомени и отношение към живота, през които разбираме, както за отминалите времена, така и за живота днес. Живот, който все още тече, дори и в едно планинско селце, познато само с легенди. Баба Владимирка е така добра да ни разходи из своите спомени за едно време, да се посмее с нас и да ни напомни, колко приятен може да бъде един непринуден разговор на пейката на улицата.

Владмирка е родена през 1953 година. Цял живот се занимава със земеделие. Селото ѝ било бедно, рядко се намирал някой по-заможен. Владка отраснала с две поголеми доди (каки) и малко братче. Братчето им било много галено, защото било единствено момче, а Владка като най-малка след него го гледала вкъщи, докато сестрите ѝ копаели по нивите. Майка ѝ все я предупреждавала да не ходи с брат си по реката, а тя само чакала да излезе, хващала го за ръката и заедно с другите деца тръгвали на приключение по коритото на Пиринска Бистрица.

Докато били малки се чувствали свободни, събирали се децата от цялата махала и играели най-разнообразни игри. Баба Владимирка с усмивка ни разказва как са играли на кендро. Тогава били много деца във всяка къща и ставала голяма забава.

В селото учили до 8ми клас, баба Владка го завършила успешно. Сестра ѝ пък била още по-учена, тя завършила 11ти клас и чак след това се оженила. Училището в селото, което вече не функционира от години, преди било много хубаво. През годината, в която се родила баба Владка, се родили още много деца. Някои измрели малки, други се преселили, но когато започвали училище броят им бил 50. За това ги разделили в две паралелки- едните провеждали заниманията си сутрин, а другите следобед. С течение на времето хората започнали да се преселват все повече от селото. Събрали двете паралелки в една, наброяваща 36 деца. В четвърти клас били 30. От там нагоре започнали да намаляват все повече, някои повтаряли, други прекъсвали своето обучение. Наложило се на Владимирка също да повтаря осми клас, но все пак успяла да завърши.

Баба Владка обичала да ходи на училище, още помни пасажи от едно стихотворение, което са учили на времето. Казвало се „Малкият октомвриец“ и на мига щом го споменаваме тя започва да ни разказва за малкото момче, което било попитано къде се крие Ленин, а то отвърща, казва ни Владка, рецитирайки: „Ленин да се крие? Лъжеш ти дурак! Завъртял със сабя конникът пиан, паднал горко Митя цял във кръв облян“. Много обичала и стихотворенията на Смирненски, сред които най-вече „Братчетата на Гаврош“.

Когато майката на Владимирка я изпращала за училище ѝ давала в едната ръка парче хляб да има какво да яде през деня, а в другата пръчка- да се пази от кокошките, защото тогава имало много. В училище всяка година идвал нов класен и с всеки от тях преживявали какви ли не приключения. В шести клас учителят им бил по спорт. Пролетно време организирил целия клас и ги качвал по баирите да берат иглики. Късали връхчетата на цветчетата и пълнели чували с тях. Учителят после ги возел в града и ги продавал някъде, сушили игликата и правили от нея лекарство. А децата били щастливи, че са свършили работата и играели свободно на народна топка.

В осми клас пък учителят им бил още по- странен.

„Смахнат беше нашия учител, лятото се обличаше с кожа, зимата го виждаш гол се мие на чешмата. Имаше знание, ама беше смахнат. Като ни строеше да маршируваме два часа на едно място децата, нямаше асфалт, ами право в калта. Съберем калта по краката си и не прави сметка, че майките ни няма с какво да ни облекат у дома.“

Един ден ги строил, повел ги през моста на селото и ги завел до една близка местност. Наредил всички деца в редица и ги обърнал с лице към реката. Пред тях се намирала дълбока пропаст, а учителят ги питал дали предпочитат да се спуснат в нея или да продължат към село Горно Спанчово. Разбира се децата решили да продължат по пътя, определен от техния учител, въпреки че не били обядвали и вече били много гладни. Вървяли, вървяли, а умората в тях се засилвала все повече. Малко преди местността при тях спрели две коли и качили част от момичета, които вече нямали никакви сили. Сред тях била и Владка. Другите деца нахвърляли чантите си в колата, за да бъдат извозени до селото, а учителят крещял зад тях „Ученик без чанта, войник без пушка!“. Децата стигнали до Горно Спанчово, а едно от тях намерило левче в джоба сичудо за онова време, дете да доси пари! Събрали се всички, купили си един пакет със сладкиши и си хапнали доволно.

Преди в селото имало клуб, както и читалище. Най-голямото удоволствие за младите било ходенето на кино. Читалището някога било пълно с младежи, някои от тях певци, други танцьори. Във всяка къща имало по 7-8 деца, чичо ѝ например имал 10. Свирели на акордеон, танцували, пеели... животът им бил веселие и забава.

Владка се омъжила на 22 години. На годеща на младите, тогава му се казвало главяване. Сватбата по нейно време следвала традициите. Момичето живеело при майка си, а момчето в своя дом, чак докато не се оженят. В деня на сватбата булката седи в своята стая, зетът се подава през врата и слага на челото ѝ стотинка, а после я обува. Карат ги към църквата с песни и танци, а после ги венчават.

“Ние с мъжа ми бяхме много засмени, даже поповете ни се скараха и ни направиха забележка да спрем да се смеем. При попа трябва да си сериозен, а аз все съм си засмяна.”

Владимирка се оженила с бял воал, а сестра ѝ била на своята сватба с традиционни за Пирин вълнени дрехи - с кошуля, аладжа и клашник. Баба Владка си спомня колко хубаво е било едно време, как всички булки се женили с превес, а след сватбата се дарували с роднини и приятели.

Голямо веселие било в нейната младост, а днес старото училище го няма, не пускат вече и филми в читалището. Остават единствено спомените за младостта и надеждата, че понякога старите познанства се възобновяват. Скоро на един събор, баба Владка се среща с внучката на своя стара приятелка. Тя иска телефона на бабата от момичето и веднъж ѝ се обажда. От тогава се чуват всеки ден.

“Аз бях кротко дете като мъничка. Мойта дружка в детските години беше с година по- малка. Тя много ме бахтеше. Скоро се запознахме отново. Тя се оженила на друго място. Аз на единия край на селото, тя на другия . Тя ходи по гората, стока имат, говеда гледат... не сме се виждали. Сега се завързахме, две години караме с телефоното. И като я питат нейните деца: „Сега какво ще говорите?“, тя вика: „Ами как я бахтах като малка!“.

Спомените от младостта са все още така пресни благодарение на разговорите за едно време. И до днес нейния набор се събират да се виждат. Дойде ли годишнина от тяхното завършване трябва да се срещнат и баба Владка прави всичко възможно всеки път да отиде. Два пъти са ходили на вила - Папаз Чаир, местност в близост до селото, където отседат за по вечер.

“На среща се събираме и си спомняме какво е било. Трябва да се събираме, защото почваме да мреме. 69 години карам, не съм малка.”

Може и да не е малка, но баба Владка е изключително енергична и лъчезарна. През целия ни разговор се смее и се закача с нас, въодушевява ни със своята непринуденост и бодър дух. Тя все още не спира да работи. Сега, когато е ранна пролет, тя сее картофи. Прави по няколко курса на ден до нивата си. Когато си свърши работата се прибира вкъщи и пуска да гледа телевизия.

“130 филма ги имам записани на книга, българските не ги гледам, не са интересни, те се свалят голи. Турските са поучителни.”

С всяка следваща година животът в красивото планинско село Пирин е все по-усилена борба за оцеляване. Млади хора вече почти няма, не искат и да идват на гости, може би защото пустотата и разпадът се прокраднат от всеки ъгъл. Късметлии са тези като баба Владимирка, които все още имат с кого да си кажат приказка и могат да разчитат на своите близки.

“Гледахме две прасета и ги заколихме. Сега нямаме нищо. Пространството, в което си гледахме градина, децата ще му сложат цимент и ще го направят на гараж. Имаме си веранда с навес и маси. Хубаво живеем, ама сами не е хубаво.”

Пуста младост, която така бързо отминава и докато човек се усети всичко е различно. Село Пирин е едно от многото български села, забравени и оставени в ръцете на времето. За някои то е локация за туризъм или изследвания, но за други е роден дом, пространство на общностно живеене, традиция и памет.

Толкова е тихичко по селата, така застинало и пусто, а на хората им се говори, пее им се и им се забавлява, само да има кой да поостане с тях и да ги послуша.